

על האמנים המשתתפים בתערוכה:

"קול חזותי: בני דור שני ושלישי לשואה יוצרים אמנות"

אביבה אבן זהר

אביבה אבן זהר ילידת חיפה, חיה ויוצרת בתל אביב. אביבה למדה באוניברסיטת תל אביב, וויצ"ו חיפה. היא צלמת עצמאית, מנחה חוגי צילום לילדים ומרצה במועדוני צילום. משנת 2004 היא מלמדת ומצלמת בהתנדבות בפנימייה לילדים בסיכון. היא אוצרת תערוכות מנהל נשים עבור עיריית הרצלייה. אביבה עושה שימוש בצילום ככלי ביקורתי. "כשאני יוצרת, קיים השלב שלפני היצירה עצמה, השלב בו אני עוסקת בחקירת הדרכים בהם נושאים וחומרים מתקשרים לטקסים ולתרבויות מקודשות בדת, בחברה, במוסדות החברתיים ובמערכת האמנות" היא מספרת.

אבן זהר עושה שימוש באמנות תוך שהיא נכנסת אל מסע אסטראלי במהלכו מופיעות דמויות שונות. בעבודות הבנויות מסדרת צילומים מתעתעים נוצר סוג של ערבוב ז'אנרים. היא משילה מעצמה את זהותה וכמו נכנסת לתפקיד אחר בו היא מייצגת דמויות זרות, מציאותיות ודמיוניות כאחד תוך שדמותה הופכת בעצמה לאמנות. בתערוכה זו היא מתייחסת אל נושאים שהיוו חלק מחייה כילדה להורים ניצולי שואה. בילדות תמיד הטיפו לה מדוע אין היא אוכלת והזכירו לה כי בשואה לא היה אוכל וכאן בארץ יש שפע. היא זוכרת כיצד הייתה נשאת לבדה בסיום הארוחות כשהיא יושבת ליד השולחן כדי שתסיים את שהיה בצלחת. כך הייתה מבלה שעות מול הצלחת מבלי כל רצון לסיים את ארוחתה. יצירה אחת בתערוכה מתייחסת אל נושא זה. אמה של אביבה מיעטה לספר את שקרה בשואה אך היא ניצלה בזכות משפחה נוצרית אדוקה שאימצה אותה. האם שספגה את ערכי הנצרות הורישה אותם לבתה מבלי דעת וכך מלווים את יצירתה של אביבה לא אחת דימויים שמקורם בנצרות. הקרבה לדת לא עזבה את האם שלאחר המלחמה למדה בפנימייה בבוקרשט שהייתה שייכת לאגודת ישראל וגם כאן ספגה ערכים דתיים, הפעם יהודיים. כל זה השפיע על חייה של אביבה וכמובן הפך לחומר גלם של אמנותה.

אדוארד אלמשי

אדוארד אלמשי הוא אמן ומהנדס. אל עולם האמנות התוודע כבר בגיל 24 ועלה לארץ מרומניה בשנות השמונים בגיל 36. אדוארד השתתף בתערוכות קבוצתיות ובתערוכות יחיד בארץ. התמונות הראשונות שלו היו מאינטרסיה (פורנר על עץ) ונעשו בגולה, טרם עלייתו ארצה. לאחר שעלה לארץ יצר תמונות אבסטרקט עם רפידוגרף על נייר. לאחר מכן יצר תמונות עם שעונים, ברגים צבעוניים על לוחות עץ ואלומיניום. בתמונות שלב אדוארד אובייקטים הקרובים אליו כמהנדס למשל רכיבים אלקטרוניים ומעגלים מודפסים.

בתערוכה זו הוא מציג שעונים המתפקדים כאילו לאנשים שמתו בשואה: השעונים מוצגים ללא המנגנון שלהם, כמו היו "חסרי נשמה". כמו השלדים המוכרים מתמונות השואה. התמונות הללו מרפררות גם אל דימויי ערמות הנעליים המוכרים מייצוגי השואה אך הפעם הם הוסבו לשעונים. אדוארד מספר כי הוריו שחוו

את השואה ברומניה כעובדי כפייה ניסו להסתיר מילדם את שקרה אך הוא שאב את כל הידע על שהתרחש בשואה מספרים.

אדי שרגא

אדי שרגא הוא צייר אוטוידאקט העובד בטכניקות של שמן, פחם ושל מדיה מעורבת. חי ויוצר בשוהם. אדי הוא דור שלישי לניצולי מחנות הכפייה של יהודי רומניה בזמן המשטר הפשיסטי בתקופת מלחמת העולם השנייה. השתתף בתערוכת יחיד ובתערוכות קבוצתיות בארץ ובעולם. בתערוכה זו הוא מציג חלק מסדרה של דיוקנאות שיצר עת שהה באירלנד. המדובר בדמויות שהוו חלק מפסיפס חייו. כל דיוקן מספר סיפור ומתקשר למקום בו חי באותם ימים. תחושת התלישות המלווה אותו מזכירה לו את ניצולי השואה שהיו כמו נפשות תועות במרחבי אירופה ולאחר מכן בישראל. הם תמיד חיפשו את מקומם ואת זהותם וביקשו להגדיר את עצמם מחדש. הרישום הוא חלק מסדרה של רישומי פחם בנושא –קריסתה של חברה. המדובר בדימויים ריאליסטים המייצגים סימבולית את התפוררות המארג העדין החברתי כפי שבא לידי ביטוי במדיה וברחוב. הרישום הוא כמו תמונת תשליל לתהליך שהחל אחרי השואה, אז החברה החלה ללקק את פצעה ולבנות את עצמה מחדש מתוך חורבות המלחמה. מבחינתו, אנו נמצאים בימים של קריסה חברתית עולמית בהם סדרי עולם מתפוררים לתוך כאוס. ההיסטוריה, כך טוען האמן, חוזרת על עצמה בשינוי אדרת.

ארנה ל. ברוק

ארנה ל. ברוק למדה אמנות וצילום בלונדון ובמכון לאמנות ב"אורנים" המכללה האקדמית לחינוך וכן השתלמה בלימודי מוזיקה בקונסרבטוריון למוזיקה ע"ש רובין בירושלים ובלימודים באולפנה למוסיקה מחול וטיפול באומנויות קרן עמק יזרעאל. היא בוגרת המכללה האקדמית לחינוך של התנועה הקיבוצית אורנים קריית טבעון.

במקביל לפעילותה כאמנית עצמאית ארנה ל.ברוק הקימה, ניהלה ואצרה במשך 5 שנים את גלריה "העין השלישית" בקיבוץ הסוללים, שבמסגרתה אצרה תערוכות לאמנים רבים, יזמה והשתתפה בפרויקטים בתחום האמנות החזותית בנוסף להיותה חברה בארגון האמנים של ברית התנועה הקיבוצית. השתתפה בתערוכות יחיד ובתערוכות קבוצתיות רבות בארץ ובעולם. בתערוכה זו, כתגובה לשואה, היא עוסקת בפירורי מציאות ובאופני קיבוען בזיכרון. זוהי מעין רפרנציה והד עבודה לשואה ולטראומות העולות ממנה.

הציור "סבא", סבה של האמנית, שמשפחתו נרצחה בשואה, הוא מעין יריעה שלמה המורכבת מריבוי שהוא מעשה טלאים. Patch work מעין דימויים וחלקי דימויים המרכיבים את השלם. העבודות מקבוצת "רישומי האבקה" מ 2006-2013, עשויות כולן כמעין מעשה טלאים. הדימויים המופיעים בהם כמו עולים מעל פני השטח וצפים. יש בהם אספקט פיסולי תלת ממדי. העבודות מזכירות לארנה מעין גווילי מגילות עתיקות או אולי דפי מסע ישנים ומרוטי שוליים, המוטבעים בעקבות מטושטשים של טקסט ותמונה מתוך ספרים, ממגזינים ומעיתונים ישנים.

גדליהו הורטיג

גדליהו הורטיג החל לצייר בשנים האחרונות כאוטודידקט, כחלק מתהליך אותו הוא עובר. לאחרונה השתתף במספר תערוכות קבוצתיות.

בבית הוריו של גדליהו לא נהוג היה לדבר על השואה. את המידע אודות משפחתו בשואה גילה רק לאחר מותם של הוריו. זאת ככל הנראה הסיבה שהשואה אינה מופיעה באופן ישיר ביצירותיו והיא מוסווית לגמרי או אף נעדרת.

מורשתם של הוריו והחינוך שהעניקו לו הם פועל יוצא ותוצר של חווית השואה ממנה נלמד לקח כי יש לקבל את האחר באשר הוא. הוריו הקפידו לקבל כל אדם באשר הוא ללא סטיגמות או סטריאוטיפים. הוריו נהגו לארח אנשים מכל מיני מדינות בעולם וזאת תמיד בסבר פנים יפות.

ורה ז'מוד ורטנוב

ורה זמוד ורטנוב היא ציירת ישראלית בוגרת מכון אבני משנות ה'90, המציירת בסגנון פיגורטיבי, ריאליזם דמיוני. ורה מציגה את ציוריה בתערוכות בארץ ובחו"ל.

ביצירה המוצגת בתערוכה זו היא מתייחסת אל נושא השואה כפי שנדמה לה כי בני הדור השני והשלישי רואים אותה.

היצירה צוירה בהשראת שירו של ברק פלדמן "לראות את האור". שיר זה מזוהה עם שואה, אבל, מחנות ריכוז ולרוב השיר מתנגן בטקסים ממלכתיים, בימי הזיכרון והשואה.

הדמות המצוירת היא פורטרט של ציירת מגטו וורשה געלע סאקשטיין ז"ל, שהותירה מאחוריה ציורים המתארים את האנשים והילדים בשואה כמורשת.

בציור מצוירת אישה שחוותה את זוועות הטבח שבוצע ביער שבו איבדה את דרכה וראתה את דרכה נעלמת ביער סבוך. "ונפלתי לארץ בשקט, עצמתי עיני, אטמתי ליבי והרגשתי את עצמי מתפרקת מכל כאבי, מכל בדידותי", כמילות השיר. למעשה האישה רוצה לראות את האור, לצאת משם בחיים, לראות שוב את השמיים הכחולים ולצמוח עם העלים למעלה, להתעופף משם כמו נוצה על כנפה של ציפור. אין בציור פירוש האם אותה אישה ראתה בסוף את האור או לא, אלא הביטוי ניתן רק לרצון לראות את האור.

ליה דיגי

ליה דיגי, אמנית ויוצרת החיה במושב יבול היא בעלת תואר ראשון בעבודה סוציאלית ובוגרת המסלול האקדמי להוראת אמנות. בוגרת קורסים בתחומי רישום, איור ורישום בצבע בסדנת אמני הקיבוץ.

ליה יוצרת קולאז'ים בשילוב טקסטים על קנבס. סגנונה פיגורטיבי וניכרות בו השפעות פוסט דאדאיסטיות ופוסט פופיות. היא משתמשת בחומרים מגוונים בהם שזורים טקסטים פרי עטה. היא עושה שימוש בטכניקות הדפס וברישום בצבע בחומרי צבע מגוונים כמו אקריליק ודיו.

בתערוכה זו היא מקדישה את עבודותיה לסבתה ינינה גרבוסקי ז"ל וכך היא מספרת:

"סבתא ינינה היא הגיבורה שלי. כילדה, בשנות השמונים בגבעתיים, היה זה סוד בלתי נעים שסבתא הייתה פולניה נוצרייה בזמן המלחמה. רק עשרים שנים מאוחר יותר, כשסבתא הסכימה לשתף אותי בקורות אותה, למדתי שיחד עם אביה היא סייעה להציל נערות יהודיות מהעיירה בה התגוררה. נערה בת 16, תמה ויפה, שעולמה סביבה מתהפך עליה וחברותיה לספסל הלימודים הופכות נרדפות, מגייסת אומץ ונחישות ומסייעת כמיטב יכולתה. מאוחר יותר נכלאה במחנה עבודה למתנגדי המשטר ושרדה את העבודה הקשה, הרעב ומצוקת המלחמה. לאחר המלחמה פגשה קצין יהודי, הם התאהבו, נישאו וסבתא לחצה שיעלו לארץ ישראל. היא לא יכלה לשאת יותר את הצביעות בפולין. יחד עם שתי בנותיה היא עברה תהליך גיור ומרגע שעלו לישראל, לא הביטה אחורה אל מולדתה.

כשהייתי אני בת 16 ומשפחתי התפרקה, מיטלטלת עם חפציי בין מקומות זרים ומנוכרים, סבתא אספה אותי אליה, כנרדפת אחרונה הזקוקה למחסה. ביתה של סבתא היה ונשאר מקום בטוח, הגנה מפני הרוע והחולי של העולם בחוץ. דמותה חקוקה בליבי כאיקונה קדושה, שחוסנה הפנימי יחד עם ליבה החם והרחב הצילו אותי".

לזכרה של ינינה גרבובסקי ז"ל.

מילכה בניזמן

מילכה בניזמן ילידת ירושלים היא ציירת החברה ב"איגוד האמנים" תל אביב. מילכה היא דור שני לשואה מצד אמה. מילכה למדה ציור, תחריט, פיסול והדפס עץ במסגרות פרטיות והשתתפה בתערוכות יחיד ובתערוכות קבוצתיות בארץ ובעולם. אמה היא ילידת הונגריה שעלתה לארץ בעלית נוער. מילכה מספרת כי אמה מעולם לא ספרה את הקורות אותה בתקופת מלחמת העולם השנייה. מילכה, כבת בכורה חשה ללא מילים את שהאם ניסתה להסתיר. יום אחד היא שאלה את אמה מה קרה שם, אז, במלחמה והאם השיבה לה כי היא זוכרת הכל היטב אך לא יספה.

מילכה החלה כבר מגיל צעיר להתעניין בשואה וקראה ספרים שהשאלה מהספרייה הסמוכה לביתה. בעקבות מסע שערכה בפולין הכינה חוברת ב"יד ושם" המלווה בציוריה. כמו כן ערכה חוברת של הדפסי תחריט בעקבות ביקור בגטו המשוחזר של ריגה.

ציפי צגלה

ציפי צגלה גדלה במשפחה של ניצולי שואה, יוצאי פולין. הורי אביה ומשפחתו נרצחו כולם. לדבריה, אביה מעולם לא ספר על הקורות את משפחתו בתקופת השואה. רק התמונות מן האלבום הישן ספרו ללא מילים את הסיפור. תצלומי בני המשפחה לוו את ציפי מילדותה ו"מן הסתם ילווני עד יומי האחרון", היא אומרת. משפחתה הייתה אמידה ועל כן נהגה לבלות באתרי נופש רבים עד סמוך לפלישת הנאצים לפולין. התצלומים שבאלבום הוו עבודה השראה ליצירתה. בתערוכה זאת מוצגות רק חלק מהיצירות של הסדרה. בתמונות היא מתעדת את החיים הטובים בחיק הטבע של בני משפחתה, מעין שלוה פסטורלית. אך שלוה פסטורלית זו מופרת כי ברקע ממשמש ובא האסון. איש מהמצולמים לא היה יכול להעלות בדמיונו את ממדיה של השואה. הניגוד בין השלוה הפסטורלית לזוועה שהתרחשה זמן קצר לאחר שצולמו התמונות הוא צורם ותהומי. כך, כמו בסרט אימה בו רק הצופים מודעים לסכנה המתרגשת ובאה, בעוד שה"שחקנים" כלל אינם מודעים

לה, כך גם האמנית הרגישה בעת העבודה על היצירות. המסר שהיא מבקשת להעביר הוא כי יש לזכור ולא לשכוח את שהיה. וכי לעולם אין לדעת מה צופן העתיד.

רונית בינדר

רונית בינדר היא ציירת ישראלית בוגרת תולדות האמנות באוניברסיטה העברית. למדה בסדנאות לאמנות אינטואיטיבית בקליפורניה וכן השתלמה בקורסים בטכניקה מעורבת בארט סטודנט ליג בניו יורק. רונית הציגה בתערוכות רבות בארץ ובעולם.

בשש השנים האחרונות מלמדת בסטודיו לאמנות את שיטת האמנות האינטואיטיבית הספונטאנית ברוח האקספרסיביות הניו-יורקית של שנות השישים.

כבת הדור השני לשואה, הנושא הטעון: "שואה" נכח בביתה של רונית מאז שנולדה. זיכרונות השואה שריחפו מעל אמה, אנני קם, היו חלק מהווי ילדותה ומחייה הבוגרים.

רונית מנסה להעביר את הטרומה באמצעות הציור. העבודות שלה הן חומריות, בעלות שכבות, ביניהן היא נוברת כמו היו ממצא ארכיאולוגי, או היסטורי.

העבודות שלה כמו מבקשות לחשוף סודות, אותות וזיכרונות.

באמצעות האמנות היא מבקשת לאתר את "הדבר ההוא". ברי לה כי לעולם לא תמצא את אותו "דבר" אך היא תמשיך לחפש אותו לעד באמצעות האמנות שלה.

ריבה רזין

האמנית ריבה רזין ילידת מחנה מעבר בוילהיים שבגרמניה נולדה אחרי מלחמת העולם השנייה להורים שמשפחתם נרצחה במהלך המלחמה.

ריבה למדה ציור במכון אבני ובכיתות אמן והשתתפה בתערוכות קבוצתיות ובתערוכות יחיד.

האמנות שלה עוסקת במגוון חומרים גדול שממנו היא יוצרת שפה אמנותית אישית. חומרים לא קונבנציונאליים מאתגרים אותה ומבחינתה אפשר להשתמש בכל חומר כדי לצור אמנות. היא מרבה לעשות שימוש חוזר בחומרים ובמקביל מציירת בשמן ואף רושמת.

חוויות השואה השפיעו על יצירותיה ובמהלך השנים הציגה תערוכות שחלקן גם התייחסו לנושא, לרבות מיצב ב"יד מרדכי" שעסק בקורות את אמה במהלך מלחמת העולם, עת הייתה ילדה ועברה בין אורות בכדי לכלכל את עצמה בעצמה, זאת לאחר שכל משפחתה נרצחה בהורדוק שברוסיה של אותם ימים.

שרית לילה האס

שרית לילה האס נולדה בשם שרה, בת להורים ניצולי שואה בירושלים. היא למדה אמנות באקדמיה לאומנות ריטפילד שבאמסטרדם, הולנד, במכון אבני ובסדנאות אמן. הציגה בתערוכות קבוצתיות ובתערוכות יחיד. ב-1992 התפרסם ספר שיריה "בולעת את החרדה" המתייחס אף הוא אל נושא השואה, נושא המעסיק את האמנית מאז ומעולם במגוון מדיה.

ילדותה של שרית לילה הייתה בצילה של הטראומה הנפשית והפיזית של אימה, אך דווקא מתוך הקושי הזה היא צמחה. שרית חוזרת אל ילדותה באמצעות האמנות שלה, המאפשרת לה להירפא מן הכאב שחוותה. משנת 2014 היא מציירת בהתבססה על צילומים ישנים מתוך אלבום הילדות שלה ומצילומים של ילדות שנספו בשואה או כאלה שעברו טראומה כזו או אחרת. יצירותיה של שרית מהדהדות את חוויות העבר וחושפות גם את הכאב, אך מקרינות יצירתיות ושמחת חיים המהוות מקור השראה לצופה.